

HALLINTOVALIOKUNNAN LAUSUNTO 2/2010 vp

Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta neuvoston päätökseksi jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten ja Europolin oikeudesta pyytää sormenjälkitietojen vertailua Eurodac-tietojen kanssa lainvalvontatarkoituksia varten (Eurodac-lainvalvontapäätös)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 18 päivänä joulukuuta 2009 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän ehdotuksesta neuvoston päätökseksi jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten ja Europolin oikeudesta pyytää sormenjälkitietojen vertailua Eurodac-tietojen kanssa lainvalvontatarkoituksia varten (Eurodac-lainvalvontapäätös) (U 85/2009 vp) käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja samalla määrännyt, että hallintovaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Maarit Nikander, sisäasiainministeriö
- ylitarkastaja Heikki Huhtiniemi, Tietosuojavaltuutetun toimisto
- tulosalueenjohtaja Kukka Krüger, Maahanmuuttovirasto.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet:

- oikeusministeriö
- Pakolaisneuvonta ry.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Ehdotuksella luodaan perusta jäsenvaltioiden ja Europolin oikeudelle pyytää sormenjälkitietojen tai latenttien sormenjälkien vertailua Eurodacin tietojen kanssa. Lisäksi ehdotuksessa säädetään yksityiskohtaiset edellytykset lainvalvontaviranomaisten pääsille Eurodac-järjestelmään. Sormenjälkitietojen vertailua Eurodac-keskustietokantaan tallennettujen tietojen kanssa voidaan pyytää ainoastaan silloin, kun Prüm-päätökseen perustuva kysely kansallisesta sor-

menjälkien tunnistusjärjestelmästä ei ole tuottanut osumaa ja kun vertailu on tarpeen yksittäistapauksissa terrorismirikosten ja muiden vakavien rikosten torjumiseksi. Lisäksi edellytetään, että on kohtuullinen aihe uskoa, että vertailu Eurodac-tietojen kanssa edistää oleellisesti jonkin kyseessä olevan rikoksen torjuntaa, havaitsemista tai tutkintaa.

Vakavilla rikoksilla tarkoitetaan eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan puitepäätöksen 2002/584/YOS 2 artiklan 2 kohdassa tarkoi-

tettuja tai niitä vastaavia rikoksia, joista seurauksena määrättävän rangaistuksen enimmäisaika kansallisen lainsäädännön mukaan on vähintään kolme vuotta. Puitepäätöksen 2 artiklan 2 kohdan mukaan näitä rikoksia ovat muun muassa rikollisjärjestöön osallistuminen, terrorismi, ihmiskauppa, lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja lapsipornografia, huumekauppa sekä laittomassa maahantulossa ja maassa oleskelussa avustaminen. Suomen lainsäädännössä artiklan soveltamisalaan kuuluisivat ainakin törkeä laittoman maahantulon järjestäminen ja ihmiskauppa (enimmäisaika 6 vuotta) sekä törkeä ihmiskauppa (enimmäisaika 10 vuotta). Laittoman maahantulon järjestämisestä määrättävä rangaistuksen enimmäisaika on Suomessa kaksi vuotta.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto voi hyväksyä lainvalvontaviranomaisten pääsyn Eurodac-järjestelmään komission esittämällä tavalla. Lainvalvontaviranomaisten pääsy Eurodac-järjestelmään ei kuitenkaan saa hankaloittaa Dublin-järjestelmän toimintaa.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä komission ehdotusta lainvalvontaviranomaisten oikeudesta tutustua Eurodac-järjestelmän tietoihin terrorismirikosten ja muiden vakavien rikosten torjumiseksi, havaitsemiseksi ja tutkimiseksi, sillä henkilön tunnistamiseen on joissakin tapauksissa käytettävissä ainoastaan Eurodacissa olevat biometriset tiedot. Terrorismirikoksesta tai muusta vakavasta rikoksesta epäilty henkilö on aiemmin saatettu rekisteröidä turvapaikanhakijaksi, mutta hänen tietojaan ei ole muissa viranomaisten tietokannoissa tai hänestä on rekisterissä ainoastaan virheelliset tai väärät henkilötiedot.

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti Eurodac-järjestelmän kehittämiseen myös laajemmin palvelemaan paremmin EU:n kokonaisvaltaisen maahanmuuttopolitiikan tarpeita mukaan lukien laittoman maahanmuuton ja ihmiskaupan torjunta. Eurodacin kehittäminen laittoman maahanmuuton torjunnan näkökulmasta ei kuitenkaan saa hidastaa tai vaikeuttaa jäsenvaltioiden maahanmuuttoviranomaisten työtä vastuun määrittämisessä.

Valtioneuvoston yksityiskohtaisempi kanta asiakokonaisuuteen muodostetaan sitten, kun komission uusi ehdotus saadaan.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Komissio on antanut ehdotuksen neuvoston päätökseksi jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten ja Europolin oikeudesta pyytää sormenjälkitietojen vertailua Eurodac-tietojen kanssa (U 85/2009 vp). Päätösehdotuksessa säädetään yksityiskohtaiset edellytykset lainvalvontaviranomaisten pääsulle Eurodac-järjestelmään. Samanaikaisesti Eurodac-lainvalvontapäätöstä koskevan ehdotuksen kanssa komissio on antanut uuden ehdotuksen Eurodac-asetuksen muuttamiseksi (U 21/2009 vp). Asetukseen ehdotetaan muun ohella sisällytettäväksi tarvittavat muutokset, jotta lainvalvontaviranomaisil-

le voidaan antaa oikeus tutustua Eurodac-järjestelmän tietoihin.

Lissabonin sopimuksen tultua voimaan neuvoston päätösehdotuksen oikeusperusta ja päätöksentekomenettely muuttuvat, minkä vuoksi komissio tulee antamaan lainvalvontapäätöksensä uuden ehdotuksen. Ehdotusta on käsitelty neuvoston työryhmässä, mutta käsittely jatkuu aikaisintaan keväällä 2010 komission annettua uuden päätösehdotuksen.

Jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisille ja Europolille ehdotetaan Eurodac-lainvalvontapäätöksessä annettavaksi oikeus pyytää sormenjälkitietojen vertailua Eurodac-keskustietokantaan tallennettujen tietojen kanssa terrorismin ja muiden vakavien rikosten torjumiseksi, havaitsemiseksi ja tutkimiseksi. Ehdotuksella sallittai-

siin ainoastaan pyynnön esittäminen sormenjälkitietojen vertailusta Eurodac-tietojen kanssa (osuma/ei osumaa -periaatteella). Muusta yhteistyöstä ja lisätietojen vaihdosta jäsenvaltiot vastaisivat lainvalvontatietojen vaihtoa koskevia voimassa olevia välineitä käyttäen.

Eurodac-järjestelmän avaaminen lainvalvontaviranomaisille ja Europolille

Oikeus käsitellä sormenjälki- ja muita tietoja on voimassa olevassa Eurodac-asetuksessa rajattu kolmeen tarkoitukseen. Näitä ovat turvapaikkahakemuksen käsittelystä vastuussa olevan jäsenvaltion määrittäminen, turvapaikkahakemuksen käsittely ja asetuksen mukaisten velvoitteiden täyttämöönpano. Asiantuntijakuulemisissa on kiinnitetty huomiota siihen, että Euroopan tietosuojavaltuutettu on 7.10.2009 asiasta antamassaan lausunnossa suhtautunut ehdotukseen kriittisesti. Hän on katsonut, että ehdotus liittyy suuntaukseen, jonka mukaan lainvalvontaviranomaisille annetaan yhä useammin pääsy tietoihin, jotka on kerätty muihin tarkoituksiin ja joihin rekisteröityjä henkilöitä ei pääsääntöisesti epäillä rikoksista. Muita esimerkkejä tästä suuntauksesta ovat teletunnistetietojen, viisumitietojen ja lentomatkustajia koskevien tietojen antaminen lainvalvontaviranomaisten käyttöön. Euroopan tietosuojavaltuutettu on katsonut, että annettaessa lainvalvontaviranomaisille pääsyoikeus muihin tarkoituksiin kerättyihin erittäin suuriin tietokantoihin tulisi pääsyoikeus rajata vain niihin henkilöihin, joita epäillään rikoksista.

Hallintovaliokunta hyväksyy periaatteessa lainvalvontaviranomaisten pääsyn Eurodac-jär-

jestelmään. Lainvalvontaviranomaisille annettava oikeus tutustua Eurodac-järjestelmän tietoihin terrorismin ja muiden vakavien rikosten torjumiseksi, havaitsemiseksi ja tutkimiseksi on välttämätön, koska nyt käsiteltävänä olevassa ehdotuksessa on kyse erittäin vakavista rikoksista ja henkilöiden tunnistamiseen on joissakin tapauksissa käytettävissä ainoastaan Eurodacissa olevat biometriset tiedot.

Valtioneuvoston on kuitenkin jatkossa varmistettava käsiteltäessä Eurodac-lainvalvontapäätöstä neuvoston työryhmässä, että tasapaino lainvalvontaviranomaisten tiedonsaantioikeuksien ja yksityisyyden suojan välillä säilyy ja että perusoikeudet otetaan asianmukaisesti huomioon. Tietojen tarpeellisuus- ja suhteellisuusperiaatteen toteutuminen on myös pystyttävä aina perustelemaan. Hallintovaliokunta edellyttää, että lopullisessa päätöksessä määritellään tietosuojan varmistamiseksi tarkat ehdot lainvalvontaviranomaisten pääsulle Eurodac-tietokantaan.

Eurodac-järjestelmän kehittäminen laittoman maahanmuuton torjunnan näkökulmasta ei saa myöskään hidastaa eikä vaikeuttaa jäsenvaltioiden maahanmuuttoviranomaisten työtä vastuun määrittämisessä.

Lausunto

Lausuntonaan hallintovaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

HaVL 2/2010 vp — U 85/2009 vp

Helsingissä 5 päivänä maaliskuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Tapani Tölli /kesk	Elsi Katainen /kesk
vpj.	Tapani Mäkinen /kok	Timo V. Korhonen /kesk
jäs.	Thomas Blomqvist /r	Valto Koski /sd
	Juha Hakola /kok	Petri Pihlajaniemi /kok
	Rakel Hiltunen /sd	Raimo Piirainen /sd
	Heli Järvinen /vihr	Unto Valpas /vas
	Pietari Jääskeläinen /ps	vjäs. Veijo Puhjo /vas.
	Oiva Kaltiokumpu /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuula Sivonen.